

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 października 2012 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie III Wydział Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Halina Gajdzińska
Sędziowie:	SSA Feliksa Wilk SSA Agata Pyjas - Luty (spr.)
Protokolant:	st.sekr.sądowy Dorota Stankowicz

po rozpoznaniu w dniu 23 października 2012 r. w Krakowie

sprawy z powództwa **B. J. (1)**

przeciwko (...) **Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w S.**

o zadośćuczynienie i rentę wyrównawczą

na skutek apelacji pozwanego (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w S.

od wyroku Sądu Okręgowego w Kielcach Wydziału V Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 11 lipca 2012 r. sygn. akt V P 12/10

I. z m i e n i a zaskarżony wyrok w pkt II, III, IV i V w ten sposób, że oddala powództwo o rentę wyrównawczą,

II. z m i e n i a zaskarżony wyrok w pkt VII w ten sposób, że nakazuje pobrać od strony pozwanej (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w S. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Kielcach kwotę (...)zł tytułem części nieuiszczonej opłaty od pozwu,

III. z m i e n i a zaskarżony wyrok w pkt VIII w ten sposób, że zasądza od strony pozwanej (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w S. na rzecz powoda B. J. (1) kwotę (...)zł tytułem zwrotu kosztów procesu, a w pozostałej części koszty postępowania między stronami wzajemnie znosi,

IV. oddala apelację w pozostałej części,

V. zasądza od powoda B. J. (1) na rzecz strony pozwanej (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w S. kwotę (...)zł tytułem zwrotu części opłaty od apelacji, a w pozostałej części koszty postępowania apelacyjnego między stronami wzajemnie znosi.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 11 lipca 2012r. Sąd Okręgowy w Kielcach zasądził od strony pozwanej (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w S. na rzecz B. J. (1) kwotę(...)zł z ustawowymi odsetkami od dnia 16 września 2010r. tytułem zadośćuczynienia, kwotę (...)zł z ustawowymi odsetkami od dnia 16 września 2010r. tytułem skapitalizowanej renty wyrównawczej, rentę wyrównawczą płatną co miesiąc do 10. każdego miesiąca z ustawowymi odsetkami od uchybienia terminu płatności którejkolwiek z rat w kwocie po (...)zł miesięcznie od 1 lipca 2010r. do 31 grudnia 2010r., w kwocie po (...)zł miesięcznie od dnia 1 stycznia 2011r. do 31 grudnia 2011r. oraz w kwocie po (...)zł miesięcznie poczynając od 1 stycznia 2012r., oddalił powództwo w pozostałej części (powód ostatecznie żądał zadośćuczynienia w kwocie(...)zł oraz renty skapitalizowanej renty wyrównawczej w kwocie (...)zł za okres od 26 października 2008r. do daty złożenia pozwu i bieżącej renty wyrównawczej w kwocie (...)zł miesięcznie za rok 2010r., począwszy od 28 czerwca 2010r., (...)zł miesięcznie za rok 2011r. oraz (...)zł miesięcznie za rok 2012r. Ponadto Sąd Okręgowy nakazał ściąganie od strony pozwanej na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Kielcach kwoty (...)zł tytułem nieuiszczonej opłaty oraz zasądził od strony pozwanej na rzecz powoda kwotę (...)zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Sąd Okręgowy ustalił, że powód B. J. (1), urodzony w dniu (...), był zatrudniony u strony pozwanej od 3 listopada 1976 r. do 27 lipca 2008r. w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku kolejno elektromontera, operatora paletyzerki oraz operatora urządzeń pakujących i ładujących. Wykonywał pracę na Zakładzie (...) na (...). Do jego obowiązków na stanowisku elektromontera należało utrzymanie w sprawności urządzeń pomiarowych, regulacyjnych oraz wykonywanie remontów i napraw tych urządzeń a miejscem wykonywania tych prac były wydziały produkcyjne w całym Zakładzie(...) od łamacza szczękowego kamiennego wapiennego do załadunku cementu (luzem i workowanego) na środki transportu. Pracodawca rozwiązał z powodem stosunek pracy na podstawie art. 53 § 1 kp.

W okresie od 1976r. do 1997r. pracował wraz z W. F. i Z. K. oraz A. M. na wydziale (...) utrzymaniu ruchu, a od 1997r. do zwolnienia wraz z W. F. i Z. K. na wydziale pakowni. Od 11 kwietnia 1997r. B. J. (1) wykonywał pracę na stanowisku ładowacza cementu workowanego, pakowacz, operator załadunku przenośników, operatora paletyzerki (operator urządzeń pakujących i ładujących) oraz elektromontera pakowni, paletyzowania i załadunku cementu. Z oceny narażenia zawodowego wynika, że wykonując pracę na tych stanowiskach powód był narażony na działanie pyłów zawierających wolną krystaliczną krzemionkę, w tym od 1997r. na pyły cementowe zawierającego do 5% SiO₂ oraz związku chromu, wykazujące silne działanie drażniące oraz uczulające drogi oddechowe. Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Kielcach decyzją z dnia 19 sierpnia 2008r. stwierdził u B. J. (2) chorobę zawodową pylicę krzemową płuc. Decyzją z dnia 15 stycznia 2009r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K. odmówił ubezpieczonemu jednorazowego odszkodowania. Wyrokiem z dnia 2 lipca 2009r. Sąd Okręgowy Wydział IV Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zmienił powyższą decyzję i przyznał B. J. (1) prawo do jednorazowego odszkodowania za 25% długotrwałego uszczerbku na zdrowiu z tytułu choroby zawodowej. Zakład Ubezpieczeń Społecznych w K. wypłacił powodowi jednorazowe odszkodowanie z tytułu 25 % uszczerbku na zdrowiu w wysokości (...)zł.

W okresie od 26 października 2008r. do dnia 26 października 2010r. powód pobierał rentę z tytułu częściowej niezdolności do pracy w związku z chorobą zawodową przyznaną wyrokiem Sądu Okręgowego w Kielcach z dnia 11 września 2009r. w sprawie o sygn. V U 275/09. Powiatowy Zespół Do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w (...) decyzją z dnia 6 października 2010r. zaliczył powoda do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności na stałe ze wskazaniem pracy w warunkach pracy chronionej. Wyrokiem z dnia 8 września 2011r. Sąd Okręgowy w Kielcach w sprawie o sygn. V U 1330/10 przyznał powodowi rentę z tytułu częściowej niezdolności do pracy w związku z chorobą zawodową od 27 października 2010r. do 27 października 2013r. Wysokość wypłaconej renty z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w okresie od 26 października 2008r. do 30 listopada 2009r. wyniosła (...)zł oraz od dnia 1 grudnia 2009r. do dnia wniesienia pozwu kwotę (...)zł. Miesięczna wysokość renty powoda od 1 grudnia 2009r. wynosiła (...)zł (k.81), od 1 marca 2010r. – (...)zł (k. 86), od 27 października 2010r. do 30 listopada 2011r. – (...)zł, k. 245) oraz od 1 marca 2012r. – (...)zł.

U B. J. (1) stwierdzono następujące schorzenia: pylicę krzemową płuc pochodzenia zawodowego z okresową hipoksemią, obturacyjny bezdech senny, zmiany zwyrodnieniowe kręgosłupa z zespołem bólowo lędźwiowym, nadciśnienie tętnicze II. Schorzenia te czynią powoda częściowo niezdolnym do pracy nadal na stałe. Stwierdzona niezdolność do pracy ma związek z chorobą zawodową – pylicą krzemową płuc.

Mieszka w M. koło J., ma działkę (...) arów z budynkiem mieszkalnym. Żona powoda nie pracuje od 7 lat. Ma dwóch synów i córkę. Aktualnie nie pomaga żonie w pracach domowych bo się męczy.

Powód próbował się zatrudnić w Zakładzie Pracy (...), ale odmówiono mu ze względu na brak możliwości podjęcia wysiłku fizycznego z jego strony. Starał się o pracę w (...) i w Zakładzie (...) ale również odmówiono mu. W Spółdzielni (...) obiecano, że jak będzie jakaś oferta pracy to go poinformują. Nie dawał ogłoszeń, że szuka pracy. Ostatni raz kontaktował się w sprawie pracy w ubiegłym roku. Nie ma potwierdzenia na piśmie, że się starał o pracę i że mu odmówiono.

Odkąd wznowiono mu rentę orzeczeniem Sądu to nie szuka pracy.

Powyższe ustalenia sąd pierwszej instancji oparł na dokumentach znajdujących się w aktach Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, aktach Sądu Okręgowego w Kielcach o sygn. V U 1330/10, w szczególności znajdującej się w tych aktach opinii Instytutu Medycyny Pracy im. Prof. J. Nofera -k. 55-58, na opinii biegłych lekarzy specjalisty reumatologa i specjalisty chorób płuc – k. 180-182 oraz na zeznaniach powoda.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy uznał powództwo za częściowo uzasadnione.

Sąd Okręgowy wskazał, że żądanie zasądzenia kwoty pieniężnej tytułem zadośćuczynienia oraz renty oparte zostało przez powoda na regulacji art. 444 § 1 i 2 k.c. oraz art. 445 § 1 k.c. w związku z art. 435 § 1 k.c. mającej zastosowanie do stosunków prawnych z zakresu prawa pracy na mocy odesłania zawartego w art. 300 k.p. Podstawę odpowiedzialności pozwanej spółki stanowi art. 435 § 1 k.c. w myśl którego prowadzący na własny rachunek przedsiębiorstwo lub zakład wprawiany w ruch za pomocą sił przyrody (pary, gazu, elektryczności, paliw płynnych itp.) ponosi odpowiedzialność za szkodę na osobie lub mieniu, wyrządzoną komukolwiek przez ruch przedsiębiorstwa lub zakładu, chyba że szkoda nastąpiła wskutek siły wyższej albo wyłącznie z winy poszkodowanego lub osoby trzeciej, za którą nie ponosi odpowiedzialności. Niewątpliwie zakład produkcyjny prowadzony przez pozwaną spółkę spełnia przesłanki określone w tym przepisie, jest to bowiem przedsiębiorstwo zajmujące się produkcją przy której wykorzystuje siły przyrody. Pozwana spółka odpowiada zatem na zasadzie ryzyka za zaistniałe wskutek ruchu przedsiębiorstwa szkody. W ocenie Sądu nie zachodzą tu przy tym żadne okoliczności wyłączające odpowiedzialność pozwanej spółki. Ze zgromadzonego materiału dowodowego wynika jednoznacznie, że powód w czasie pracy w zakładach cementowo- wapienniczych był narażony na działanie pyłów zawierających wolną krystaliczną krzemionkę oraz na pyły cementu zawierające oprócz krzemionki związków chromu, które działają drażniąco oraz uczulająco drogi oddechowe. Zaznaczyć należy, że odpowiedzialność na zasadzie ryzyka (art. 435 § 1 k.c.) oparta jest na założeniu, że samo funkcjonowanie zakładu wprawianego w ruch za pomocą sił przyrody stwarza niebezpieczeństwo wyrządzenia szkody, niezależnie od działania lub zaniechania prowadzącego taki zakład. (wyrok SN z dnia 19 czerwca 2001 r., II UKN 424/00, OSNP 2003, nr 6, poz. 155). Zatem reżim odpowiedzialności na zasadzie ryzyka rozszerza odpowiedzialność prowadzącego odpowiedzialność tak dalece, że odpowiada on zarówno za zawinione wyrządzenie szkody jak i w braku takiego zawinienia (teza wyroku SN z dnia 27 czerwca 2005 roku, III CK 171/05). Skoro zatem odpowiedzialność pracodawcy kształtowana jest na zasadzie ryzyka to ustalenie i ocena czy doszło do zaniedbania przez pracodawcę obowiązku dokonywania okresowych badań i pomiarów na stanowiskach w których występowały czynniki szkodliwe dla zdrowia było bezprzedmiotowe i zbędne bowiem odpowiedzialność ta nie kształtowała się na zasadzie winy (zawinionych i bezprawnych zaniedbań). Powód dochodził z tytułu zadośćuczynienia za doznaną krzywdę zapłaty kwoty w wysokości (...)złoty, stanowiącej różnicę pomiędzy należnym jego zdaniem zadośćuczynieniem w kwocie (...)zł a wypłaconym przez ZUS jednorazowym odszkodowaniem, która to kwota w ocenie Sądu pierwszej instancji była wygórowana. Sąd Okręgowy uznał, że kwotą odpowiadającą wysokości krzywdy jakiej doznał powód jest kwota (...)złoty. Biorąc pod uwagę, iż powód otrzymał od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z tytułu 25 % uszczerbku na zdrowiu kwotę w wysokości (...)złoty

to przy uwzględnieniu tegoż świadczenia z ubezpieczenia społecznego Sąd przyznał powodowi zadośćuczynienie w kwocie (...) złotych i taką kwotę zasądził od pozwanej spółki. W sprawie występuje bowiem konieczność uwzględnienia świadczenia odszkodowawczego z ubezpieczeń społecznych, gdyż rekompensuje ono doznaną krzywdę. Przewidziane w art. 445 § 1 k.c. zadośćuczynienie pieniężne za doznaną krzywdę ma bowiem na celu naprawienie - przez rekompensatę pieniężną - szkody niemajątkowej wyrażającej się krzywdą w postaci cierpień fizycznych i psychicznych. W ten sposób ujawnia się aprobowany w orzecznictwie kompensacyjny charakter zadośćuczynienia pieniężnego (por. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 30 stycznia 2004 r. I CK 131/2003 OSNC 2005/2/40, z dnia 27 lutego 2004 r. V CK 282/2003 oraz z dnia 18 maja 2004 r., IV CK 357/03). Ustalając wysokość zadośćuczynienia Sąd Okręgowy uwzględnił wynikające z opinii biegłych lekarzy - specjalisty medycyny pracy – reumatologa oraz specjalisty chorób płuc okoliczności, że zmiany pylicowe stwierdzono już w 2005r. w trakcie jeszcze zatrudnienia u pozwanego. Po stwierdzeniu choroby zawodowej powód został zwolniony z pracy w 2008r. Stan chorobowy powoda nasila się powoduje duszności, zmęczenie, pocenie, sprawia, że powód po przejściu kilku metrów musi przystanąć, wymusza kilkukrotne pobyty w szpitalu i stałe stosowanie do snu aparatu tlenowego. Biegli w swej opinii stwierdzili, że schorzenie układu oddechowego będące chorobą zawodową, ma charakter schorzenia postępującego i czyni powoda częściowo niezdolnym do pracy na stałe. Sąd Okręgowy wziął zatem pod uwagę rozmiar i znaczne nasilenie cierpień doznanych przez powoda wskutek wystąpienia choroby zawodowej, długotrwałość tej choroby oraz ograniczenie możliwości zatrudnienia jak również stale odczuwane istotne dolegliwości jak również fakt, że powód posiada status osoby niepełnosprawnej. Sąd zwrócił jednak uwagę, że zadośćuczynienie nie może być nadmierne w stosunku do doznanej krzywdy i stosunków majątkowych społeczeństwa, tymczasem kwota (...)zł byłaby nieuzasadniona zarówno przy uwzględnieniu rozmiaru krzywdy doznanej przez powoda, jak też i przy uwzględnieniu szans powoda na podjęcie nowego zatrudnienia. Uwzględniając powyższe Sąd Okręgowy zasądził na rzecz powoda zadośćuczynienie w kwocie (...)zł wraz z odsetkami od dnia doręczenia pozwu.

Odnośnie do roszczenia o rentę wyrównawczą, Sąd Okręgowy wskazał, że podstawę tego roszczenia stanowi art. 444§ 2 k.c. Odwołując się do orzecznictwa Sądu Najwyższego (wyrok z dnia 10 czerwca 1999 r., II UKN 682/98, wyrok z dnia 5 września 2001 roku, II UKN 534/00), sąd pierwszej instancji wskazał, że renta przysługująca poszkodowanemu, który zachował częściowo zdolność do pracy, powinna odpowiadać różnicy między zarobkami, jakie mógłby osiągać, gdyby nie uległ wypadkowi, a sumą renty inwalidzkiej i wynagrodzenia, jakie - w konkretnych warunkach - jest w stanie uzyskać przy wykorzystaniu swej uszczuplonej zdolności do pracy. Zatem podstawą ustalenia wysokości renty wyrównawczej jedynie przy ograniczeniu możliwości zarobkowych pracownika stanowi wysokość spodziewanego wynagrodzenia pomniejszonego o wynagrodzenie, które pracownik może uzyskać wykorzystując ograniczoną zdolność do pracy, bez względu na aktualną sytuację na rynku pracy. Szkoda, której naprawieniu służyć ma dochodzona przez powoda renta wyrównawcza zamyka się w wysokości zarobków, których nie uzyskał, a jakie w normalnym toku zdarzeń uzyskałby, gdyby nie nabył choroby zawodowej powodującej ograniczenie jego zdolności do pracy.

Dlatego też z uwagi na kwalifikacje powoda, zajmowane stanowisko, rodzaj wykonywanej pracy i zakres jego obowiązków Sąd Okręgowy przyjął, że najbardziej adekwatnym odniesieniem będą zarobki W. F. i Z. K. zatrudnionych na (...) (...)z uwagi na zajmowanie przez nich takich samych stanowisk jakie zajmował powód przed rozwiązaniem stosunku pracy. Wobec powoda orzeczono jedynie częściową niezdolność do pracy, jednakże jak zaznaczono w orzeczeniu stwierdzającym stopień niepełnosprawności, B. J. (1) może podjąć prace jedynie w warunkach pracy chronionej, nadto biegli lekarze wskazali, iż może on wykonywać jedynie pracę lekką, a przeciwwskazana jest praca w pozycji wymuszonej i nocnej oraz wymagająca dźwigania ciężarów. Podkreślić należy, że wykonując zwykłe czynności powód ma duszności i szybko się męczy a w nocy na stałe musi używać aparat tlenowy. Dodatkowo ma również znaczenie fakt, iż powód w zakładzie pracy – pozwanego przepracował ponad 30 lat. Sąd pierwszej instancji dał wiarę zeznaniom powoda, iż trudno znaleźć mu dodatkowe zatrudnienie ze względów zdrowotnych, zazaczył jednak, iż powód nie przejawiał zbyt dużej inicjatywy w znalezieniu odpowiedniej pracy, ani też nie wykazał niemożności całkowitego jej znalezienia w wyniku uszczerbku, jakiego doznał pracując w zakładzie pozwanej. Nadto sam przyznał, że odkąd wznowiono mu świadczenie rentowe zaprzestał jakichkolwiek poszukiwań. Jak wynika z utrwalonego stanowiska judykatury, jeśli utrata zdolności do pracy jest tylko częściowa, to szkoda jest mniejsza, a co za tym idzie

wysokość renty uzupełniającej należy ustalić przy uwzględnieniu nie tylko renty z tytułu ubezpieczenia społecznego, ale również kwoty jaką poszkodowany może miesięcznie zarobić w ramach swej zmniejszonej zdolności do pracy. (por wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 marca 1965 roku, II PR 50/65) Biorąc pod uwagę powyższe okoliczności Sąd przyjął, iż powód mógłby dodatkowo zarobić kwotę(...)złoty miesięcznie w ramach swojej zmniejszonej zdolności do pracy. Dlatego też dokonując porównania wielkości netto wynagrodzenia uzyskanego przez W. F. i Z. K. w odpowiednich okresach, tj. od 26 października 2008r. do daty wniesienia pozwu i dalej w kolejnych okresach od 1 lipca 2010r. do 31 grudnia 2010r., w 2011r. i w 2012r. do pobranej przez powoda w tożsamych okresach renty z tytułu niezdolności do pracy i pomniejszając różnice o kwoty po (...) zł miesięcznie, jakie według tego Sądu mógłby zarobić powód, Sąd Okręgowy zasądził otrzymaną różnicę tytułem renty wyrównawczej, różnicując jej wysokość w poszczególnych okresach. Sąd Okręgowy przyjął przy tym, iż zasądzone kwoty odpowiadają też możliwościom płatniczym pozwanego, jest on bowiem przedsiębiorcą prowadzącym działalność od wielu lat i jego sytuacja finansowa w pełni umożliwia wywiązanie się z wyroku.

Uznając za nieuzasadnione roszczenie powoda w części przekraczającej zasądzone na jego rzecz kwoty zadośćuczynienia, renty skapitalizowanej i renty wyrównawczej, Sąd Okręgowy oddalił powództwo w pozostałej części.

O kosztach procesu Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 113 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. nr 167, poz. 1398 ze zm.) oraz art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w związku z § 6 pkt 6 w zw. z § 12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. nr 163, poz. 1348 ze zm.).

Apelację od powyższego wyroku wywiodła strona pozwana, zaskarżając wyrok w całości i zarzucając naruszenie prawa materialnego ,tj. art. 445§1 k.c. poprzez jego błędną wykładnię i przyjęcie, że powodowi przysługuje zadośćuczynienie w kwocie (...)zł oraz art. 444§2 k.c. poprzez błędną wykładnię i przyjęcie, że powodowi przy zachowanej częściowo zdolności do pracy przysługuje renta wyrównawcza odpowiadająca różnicy między zarobkami, jakie mógłby osiągnąć, gdyby nie wystąpiła u niego choroba zawodowa a sumą renty inwalidzkiej i wynagrodzenia w kwocie (...) zł miesięcznie, podczas gdy zarobki, które mógłby osiągnąć powód, należałoby porównać do minimalnego wynagrodzenia. A także sprzeczność istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego materiału dowodowego przez przyjęcie, że powodowi przysługuje zadośćuczynienie i renta wyrównawcza w wysokości ustalonej przez sąd, podczas gdy zarobki, które mógłby osiągnąć powód, należałoby odnieść do minimalnego wynagrodzenia. Podnosząc powyższe zarzuty strona pozwana wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa oraz zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów procesu według norm przepisanych ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, przy uwzględnieniu kosztów postępowania apelacyjnego.

W uzasadnieniu apelujący wskazał, że o rozmiarze zadośćuczynienia, o jakim mowa w art. 445§1 k.c. decyduje rozmiar doznanej krzywdy, tymczasem w toku postępowania krzywda ani jej rozmiar nie zostały udowodnione. Opinia biegłych, na której oparł się Sąd Okręgowy dotyczy bowiem ustalenia stopnia niezdolności powoda do pracy, natomiast na podstawie wyjaśnień powoda trudno ustalić samą krzywdę oraz jej rozmiar. Z kolei pojęcie odpowiedniej renty, o jakiej mowa w art. 444§2 k.c. winno odpowiadać kwocie wyrównującej utracone zarobki w przypadku utraty zdolności zarobkowania. Renta nie może natomiast wyrównywać utraty zarobków spowodowanej innymi przyczynami niż uszkodzenie ciała lub rozstrój zdrowia, co stanowi konsekwencje regulacji zawartej w art. 361§1 k.c., zgodnie z którym zobowiązany do naprawy szkody ponosi odpowiedzialność tylko za normalne następstwa działania lub zaniechania, z którego szkoda wynikła. W przypadku powoda następstwem jego choroby zawodowej jest częściowa utrata zdolności do pracy. Odpowiednia renta winna zatem rekompensować utratę zarobków w tej części, w jakiej powód utracił zdolność do pracy i powinna stanowić różnicę między zarobkami, jakie powód uzyskiwałby, gdyby zachował pełną zdolność do pracy a dochodami jakie może uzyskiwać przy wykorzystaniu zachowanych zdolności zarobkowych oraz przy uwzględnieniu renty wypłacanej przez ZUS. W sytuacji zachowanej częściowo zdolności do pracy powód jest obowiązany wykorzystać istniejące, choć ograniczone możliwości zarobkowe. Powinien dostosować się do zmienionych warunków, podjąć pracę niżej kwalifikowaną i poszukiwać jej wykorzystując dostępne instrumenty rynku pracy. Brak ze strony powoda aktywnego poszukiwania pracy może być oceniony

jako przyczynienie się poszkodowanego do powstania szkody i prowadzić do obniżenia renty. Z przeprowadzonego postępowania dowodowego wynika, że powód nie przejawiał zbyt dużej inicjatywy w znalezieniu pracy ani nie wykazał niemożności jej znalezienia w wyniku uszczerbku, jakiego doznał pracując w pozwanej spółce. Przeciwnie, sam przyznał, że odkąd wznowiono mu wypłatę świadczenia rentowego zaprzestał jakichkolwiek poszukiwań pracy. W takiej sytuacji uznanie przez sąd, że powód mógłby osiągnąć wynagrodzenie w kwocie (...) zł miesięcznie jest czysto teoretyczne i nie zostało poparte żadnymi dowodami. Tymczasem pozwany, przedkładając ogłoszenie prasowe załączone do pisma procesowego z dnia 16 lutego 2012r. wykazał, że pracownicy z częściową niezdolnością do pracy są poszukiwani i znajdują zatrudnienie, a zatem powód przy zachowanej częściowej zdolności do pracy mógłby uzyskać wynagrodzenie w wysokości minimalnego wynagrodzenia.

Na rozprawie apelacyjnej powód wniósł o oddalenie apelacji i zasądzenie na jego rzecz kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zważył:

Apelacja zasługiwała na częściowe uwzględnienie.

W kontekście zarzutów naruszenia prawa procesowego poprzez sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z treścią zebranego materiału dowodowego, stwierdzić należy, że w myśl wyrażonej w art. 233§1k.p.c. zasady swobodnej oceny dowodów, sąd ocenia wiarygodność i moc dowodów stosownie do własnego przekonania, w oparciu o wszechstronne rozważenie zebranego w sprawie materiału, a więc biorąc pod uwagę wszystkie dowody przeprowadzone w postępowaniu oraz wszelkie – mające znaczenie dla ich mocy i wiarygodności – okoliczności towarzyszące ich przeprowadzaniu (por. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 11 lipca 2002 r., IV CKN 1218/00). Granice swobodnej oceny dowodów winny być wyznaczone wymaganiami prawa procesowego, doświadczenia życiowego oraz regułami logicznego myślenia, w świetle których sąd w sposób bezstronny, racjonalny i wszechstronny rozważa materiał dowodowy jako całość, dokonuje wyboru określonych środków dowodowych, a wiążąc ich moc i wiarygodność odnosi je do pozostałego materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 czerwca 1999 r., II UKN 685/98, OSNAPiUS 2000, Nr 17, poz. 655). W związku z powyższym o naruszeniu art. 233 § 1 k.p.c. można mówić w sytuacji wykazania Sądowi pierwszej instancji uchybienia podstawowym regułom służącym ocenie wiarygodności i mocy poszczególnych dowodów, tj. regułom logicznego myślenia, zasadzie doświadczenia życiowego i właściwego kojarzenia faktów.

W świetle powyższych uwag Sąd Apelacyjny uznał za zasadny zarzut naruszenia prawa procesowego przez dowolne, a zatem dokonane z przekroczeniem swobodnej oceny dowodów przyjęcie, że biorąc pod uwagę sytuację zdrowotną powoda, będącą następstwem jego choroby zawodowej i częściowo zachowaną zdolność do pracy, w razie podjęcia zatrudnienia mógłby on uzyskiwać miesięczne wynagrodzenie w wysokości (...) zł. Takie ustalenie nie zostało w żaden sposób uzasadnione ani poparte żadnymi dowodami, w szczególności powód nie wykazał, by ze względu na stan zdrowia potencjalni pracodawcy, u których szukał zatrudnienia, odmawiali mu zatrudnienia w pełnym lub nawet niepełnym wymiarze czasu pracy ze względu na stan zdrowia lub by z uwagi na uszczerbek na zdrowiu nie był w stanie wykonywać pracy innej niż przeciwwskazana. Przeciwnie, zarówno dołączona do akt dokumentacja lekarska, w tym dokumentacja rentowa ZUS, jak i sporządzona w oparciu o te dokumentację oraz badanie powoda opinia lekarska biegłych specjalistów z zakresu chorób płuc i medycyny pracy jednoznacznie wskazują, że z uwagi na skutki choroby zawodowej powód jest tylko częściowo niezdolny do pracy, z przeciwwskazaniem jedynie do ciężkiej pracy fizycznej, polegającej na dźwiganiu ciężarów, w pozycji wymuszonej, pracy w wilgoci i chłodzie, pracy w nocy oraz w narażeniu na czynniki szkodliwe drażniące drogi oddechowe. Z powyższego wynika, że przy uwzględnieniu ograniczeń będących następstwem choroby zawodowej powód mógłby wykonywać proste, nie wymagające wysiłku fizycznego prace.

Sąd Okręgowy w żaden sposób nie uzasadnił też, dlaczego jako możliwą do uzyskania miesięcznie przez powoda przyjął kwotę (...) zł, czy jest to kwota odpowiadająca w przybliżeniu obowiązującemu minimalnemu wynagrodzeniu za pracę przy zatrudnieniu w ¼ lub 1/5 wymiaru czasu pracy czy też hipotetyczna kwota zarobków przy podejmowaniu przez powoda jakichś okazjonalnych prac dorywczych. W ocenie Sądu Apelacyjnego, w stanie faktycznym niniejszej sprawy brak jest podstaw do uznania, że zebrany materiał dowodowy może prowadzić do ustalenia, że powód jest w stanie wykonywać pracę zarobkową jedynie w tak ograniczonym wymiarze czasu pracy. Okoliczność taka nie wynika w szczególności z niezakwestionowanej przez powoda opinii lekarskiej, której przedmiotem była m. in. ocena możliwości podjęcia przez powoda pracy zarobkowej przy uwzględnieniu przeciwskazań wynikających z istniejącej choroby zawodowej, a z której jednoznacznie wynika, że powód zachował częściową zdolność do pracy, a zatem zachował możliwość wykonywania pracy zarobkowej, w tym także w pełnym wymiarze czasu pracy, jakkolwiek nie w zakresie posiadanych formalnych i faktycznych kwalifikacji zawodowych, zgodnie z definicją częściowej niezdolności do pracy, zawartej w art. 12 ust. 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2009r. Nr 153 poz. 1227). Jako nietrafne ocenić należy oparcie się przez Sąd Okręgowy na zeznaniach powoda w zakresie ustalenia, że trudno mu było znaleźć dodatkowe zatrudnienie ze względów zdrowotnych. Jak bowiem wynika z zeznań samego powoda, a czemu daje wyraz także Sąd Okręgowy w swoim uzasadnieniu, wskazując, że „powód nie przejawiał zbyt dużej inicjatywy w znalezieniu odpowiedniej pracy” oraz „odkąd wznowiono mu świadczenie rentowe zaprzestał jakiegokolwiek poszukiwań”, istotną przyczyną jego pozostawania bez pracy jest brak podjęcia stosownych starań o jej uzyskanie. Jakkolwiek z jednej strony powód twierdzi, że odmawiano mu zatrudnienia z uwagi na stan zdrowia, na co nie posiada żadnego potwierdzenia w postaci zaświadczenia lekarskiego o odmowie dopuszczenia do pracy, to jednak równocześnie, w tych samych zeznaniach, sam przyznaje, że nie dawał ogłoszeń o poszukiwaniu pracy, że ostatni raz w sprawie pracy kontaktował się rok temu, że kiedy starał się o pracę w firmie ochroniarskiej to zasugerowano mu, by lepiej nie pracował, skoro stara się o rentę, bo będzie miał kłopoty z ZUS, a odkąd wznowiono mu wypłatę renty to nie szuka już pracy w ogóle. Powód nie wskazał przy tym na żadne szczególne okoliczności czy przeszkody, które przez okres ponad trzech lat uniemożliwiały mu choćby podjęcie próby wykonywania jakiegokolwiek zatrudnienia, ograniczając się wyłącznie do stwierdzenia, że z powodu stanu zdrowia nie może pracować ani znaleźć zatrudnienia. Z powyższego wynika, w ocenie Sądu Apelacyjnego, że przy wykazaniu należytej staranności i dbałości o swoje sprawy powód w spornym okresie, a zatem od 26 października 2008r., tj. od daty, od jakiej przysługuje mu renta z tytułu niezdolności do pracy, mógłby podjąć zatrudnienie i osiągać z tego tytułu wynagrodzenie w wysokości co najmniej minimalnego wynagrodzenia za pracę, a nie, jak błędnie przyjął Sąd Okręgowy, w kwocie po (...)zł miesięcznie. W tym też zakresie, uwzględniając zarzuty apelacji, Sąd Apelacyjny, w oparciu o powołany wyżej, a zgromadzony przed Sądem Okręgowym materiał dowodowy, dokonał odmiennych niż sąd pierwszej instancji ustaleń faktycznych. W pozostałym zakresie Sąd Apelacyjny przyjął za własne niekwestionowane przez strony ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego, w szczególności w zakresie wysokości wynagrodzenia, jakie uzyskiwałby powód, gdyby nadal pracował u strony pozwanej, tj. gdyby choroba zawodowa nie spowodowała niemożności kontynuowania tego zatrudnienia.

Za częściowo uzasadnione uznał Sąd Apelacyjny zarzuty apelacji dotyczące naruszenia prawa materialnego.

Odnosząc się w pierwszej kolejności do zasądzonego w punkcie I wyroku zadośćuczynienia w kwocie (...)zł, Sąd Apelacyjny uznał, że w kwestii tego roszczenia Sąd Okręgowy trafnie zastosował prawo materialne.

Trafnie Sąd Okręgowy przyjął, że ruch pozwanego przedsiębiorstwa (...) sp. z o.o. w S. jest wywoływany przez urządzenia wprawiane w ruch za pomocą sił przyrody i w konsekwencji, że odpowiedzialność pozwanego pracodawcy

opiera się na zasadzie ryzyka określonej w art. 435§1 k.c. W przeciwieństwie do przesłanek nabycia prawa do świadczenia z ubezpieczenia wypadkowego dochodzenie przez pracownika na podstawie przepisów prawa cywilnego roszczeń uzupełniających z tytułu wypadku przy pracy, w tym zadośćuczynienia przewidzianego w art. 445§1 k.c. wiąże się z koniecznością wykazania odpowiedzialności pracodawcy z tytułu czynu niedozwolonego, udowodnienia faktu i rozmiaru doznanej szkody oraz związku przyczynowo – skutkowego pomiędzy szkodą a czynem niedozwolonym pracodawcy odpowiadającego na zasadzie winy bądź ryzyka. (por. wyrok SN z dnia 20 stycznia 1998r., II UKN 450/97, OSNAP 1998/24/720). Biorąc pod uwagę rodzaj działalności prowadzonej przez pozwanego - poprzednio Zakłady (...), podzielić należało utrwalone w orzecznictwie stanowisko, że wobec prowadzenia przedsiębiorstwa wprawionego w ruch za pomocą sił przyrody strona pozwana za szkody wyrządzone ruchem tego przedsiębiorstwa odpowiada na zasadzie ryzyka wyrażonej w art. 435 § 1 k.c. Należy także mieć na uwadze, iż wyrządzenie szkody przez "ruch przedsiębiorstwa lub zakładu" ma miejsce zarówno wtedy, gdy szkoda jest bezpośrednim skutkiem użycia sił przyrody i pozostaje w adekwatnym związku przyczynowym z niebezpieczeństwem wynikającym z zastosowania tych sił, jak i wtedy, gdy pozostaje w związku z samym tylko ruchem przedsiębiorstwa lub zakładu jako całości, bowiem ruch przedsiębiorstwa lub zakładu w ujęciu art. 435 § 1 k.c. to każda działalność tego przedsiębiorstwa lub zakładu, a nie tylko taka, która jest bezpośrednio związana z działaniem sił przyrody i która stanowi następstwo ich działania. Jak trafnie przyjął Sąd Okręgowy, zgodnie z utrwalonym orzecznictwem (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 czerwca 2001r., II UKN 424/00, OSNP 2003/6/155, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 lutego 2002r. I PKN 853/00, OSNP – wkł. 2002/18/4), odpowiedzialność pracodawcy na zasadzie ryzyka oparta jest na założeniu, że samo funkcjonowanie zakładu wprawianego w ruch za pomocą sił przyrody stwarza niebezpieczeństwo wyrządzenia szkody, niezależnie od działania lub zaniechania prowadzącego taki zakład, wobec czego w procesie o odszkodowanie od pracodawcy, którego odpowiedzialność jako prowadzącego przedsiębiorstwo wprawiane w ruch siłami przyrody oparta jest na zasadzie ryzyka (art. 435 § 1 KC) zbędne jest rozważanie, czy można mu przypisać zawinięcie lub bezprawne zaniechania w zakresie obowiązków dotyczących stworzenia bezpiecznych i higienicznych warunków pracy. Zgodnie z treścią powołanego przepisu brak winy prowadzącego zakład nie zwalnia go od odpowiedzialności. Zwolnienie takie występuje tylko w trzech przypadkach. Pierwszym jest działanie siły wyższej, co w sytuacji powoda nie nastąpiło. Drugim jest powstanie szkody z wyłącznej winy poszkodowanego, która to sytuacja także nie miała miejsca. Strona pozwana nie wykazała także ostatniej przewidzianej w przepisie okoliczności ekskulpującej, jaką jest wyrządzenie szkody przez osobę trzecią. Mając powyższe na uwadze podzielić należy stanowisko Sądu Okręgowego co do zasadności odpowiedzialności strony pozwanej za doznaną przez powoda szkodę.

Sąd Apelacyjny w pełni akceptuje także stanowisko Sądu Okręgowego co do wykazania przez powoda w toku postępowania dowodowego dalszych przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej strony pozwanej, opartej na przepisie art. 445§1 k.c. w związku z art. 361 k.c. w postaci niewątpliwego wystąpienia po stronie powoda szkody w postaci zachorowania na pylicę krzemową płuc, uznaną za chorobę zawodową oraz istnienia związku przyczynowo – skutkowego pomiędzy zachorowaniem na tę chorobę a warunkami pracy, przy wykonywaniu której był on narażony na działanie pyłów zawierających wolną krystaliczną krzemionkę, w tym od 1997r. na pyły cementowe zawierające do 5%SiO₂ oraz związku chromu, mające silne działanie drażniące oraz uczulające drogi oddechowe.

Wobec zgłoszenia przez powoda żądania pieniężnego zadośćuczynienia za doznaną krzywdę w kwocie (...)zł (zadośćuczynienie (...)zł) pomniejszone o wypłacone powodowi przez ZUS jednorazowe odszkodowanie w kwocie (...)zł, przy ustalaniu wysokości należnego powodowi świadczenia na kwotę (...)zł pomniejszoną o wypłacone odszkodowanie, Sąd Okręgowy, wbrew zarzutom apelacji, prawidłowo uwzględnił następujące okoliczności mające wpływ na wysokość przyznanej kwoty: rozmiar i znaczne nasilenie cierpień spowodowanych chorobą zawodową, długotrwałość choroby, ograniczenie możliwości zatrudnienia, stałe odczuwanie istotnych dolegliwości, niepełnosprawność. Za bezzasadny uznać zatem należy zarzut braku uzasadnienia przez Sąd I instancji wysokości przyznanego zadośćuczynienia, a przedstawiona w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku argumentacja Sądu Okręgowego w zakresie oceny przyjętej wysokości należnego zadośćuczynienia jest wyczerpująca, adekwatna do poczynionych w toku postępowania ustaleń w zakresie stanu zdrowia powoda i skutków przebytej choroby i w ocenie Sądu Apelacyjnego brak jest podstaw do kwestionowania przyjętej wysokości zadośćuczynienia odpowiadającego poczuciu sprawiedliwego zrehabilitowania doznanego bólu i krzywdy. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem,

zadośćuczynienie, o którym mowa w art. 445 § 1 k.c., przyznawane jest poszkodowanemu za stanowiące normalne następstwo działania lub zaniechania sprawcy uszkodzenie ciała lub rozstrój zdrowia jako odpowiednia suma, stanowiąca odpłatę za doznaną krzywdę, przy czym krzywdę stanowi nasilenie cierpienia, długotrwałość choroby, rozmiar kalectwa, trwałość następstw zdarzenia lub konsekwencje uszczerbku na zdrowiu w dziedzinie życia osobistego i społecznego (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 18 września 1970 r., II PR 257/70, OSNCP 1971 nr 6, poz. 103 oraz z dnia 15 lipca 1977 r., IV CR 266/77, LexPolonica nr 319843 i z dnia 23 kwietnia 1969 r., I PR 23/69, LexPolonica nr 317372).

Skorygowanie wysokości zasądzonej kwoty zadośćuczynienia możliwe jest wówczas, gdy stwierdza się oczywiste naruszenie ogólnych zasad ustalania wysokości zadośćuczynienia (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 5 grudnia 2006r., II PK 102/06, OSNP 2008/1-2/11 oraz z dnia 30 października 2003 r., IV CK 151/02, LexPolonica nr 1630441). Skoro Sąd Okręgowy, w zakresie swojego uznania, uwzględnił przywołane wyżej a przyjmowane w orzecznictwie kryteria w zakresie ustalania wysokości zadośćuczynienia, nie naruszając utrwalonych zasad i nie przekraczając granicy dowolności, Sąd Apelacyjny uznał za bezzasadne ogólnie sformułowane zarzuty apelacji w zakresie kwestionowania wysokości zadośćuczynienia.

Na uwzględnienie natomiast zasługiwały zarzuty apelacji skierowane przeciwko rozstrzygnięciu w przedmiocie renty wyrównawczej, co stanowi konsekwencję częściowo zmienionych przez Sąd Apelacyjny ustaleń faktycznych. Sąd Okręgowy trafnie uznał, że wysokość odszkodowania za utracone zarobki oraz wysokość renty uzupełniającej, jakiej zgodnie z art. 444§2 k.c. w związku z art. 300 k.p. może żądać od pracodawcy poszkodowany pracownik, który utracił całkowicie lub częściowo zdolność do pracy zarobkowej, albo jeżeli zwiększyły się jego potrzeby lub zmniejszyły widoki powodzenia na przyszłość, stanowi kwota, którą oblicza się porównując średnie zarobki pracowników zatrudnionych na stanowisku, na którym zatrudniony był pracownik przed utratą zdolności do pracy oraz zbliżonym stażu pracy i kwalifikacjach, a aktualnie otrzymywanym wynagrodzeniem bądź rentą (por. także uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 18 maja 1994r., III CZP 68/94, Wokanda z 1994/10/3, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 lutego 1974r., II PRN 7/74 OSNCP1974/11/200) oraz przy uwzględnieniu ewentualnych możliwości zarobkowych pracownika (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 20 stycznia 2011r., I PK 150/10, Lex nr 738393 oraz z dnia 23 listopada 2010r., I PK 47/10, Lex nr 707403) i zastosował prawidłowy mechanizm obliczenia tej różnicy. Podkreślić należy, że mechanizm ten nie był także kwestionowany przez apelującego, z wyjątkiem zarzutów dotyczących podstawienia, do prawidłowego mechanizmu, częściowo błędnych danych wynikających z przyjęcia zaniżonych hipotetycznych przychodów, jakie powód może osiągać wykorzystując swoją częściowo zachowaną zdolność do pracy. Konsekwencją częściowego uwzględnienia zarzutów apelacji w zakresie ustaleń faktycznych i ustalenia przez Sąd Apelacyjny, że powód w spornym okresie, będąc jedynie częściowo niezdolnym do pracy, mógł podjąć zatrudnienie i uzyskiwać co najmniej minimalne wynagrodzenie za pracę, jest konieczność częściowego zweryfikowania wyliczeń Sądu Okręgowego dotyczących istnienia po stronie powoda szkody polegającej na obniżeniu jego dochodów, będącej następstwem choroby zawodowej. W tym celu, obliczoną przez Sąd Okręgowy różnicę pomiędzy wysokością zarobków netto, jaką powód mógłby osiągnąć w okresie zatrudnienia u strony pozwanej od października 2008r. do dnia wniesienia pozwu, tj. do 28 czerwca 2010r. (prawidłowo ustaloną przez Sąd Okręgowy na podstawie przedstawionych przez stronę pozwaną informacji o wynagrodzeniu W. F. i Z. K., pracowników strony pozwanej, o stażu pracy i stanowisku zbliżonych do powoda) w kwocie (...)zł, a dochodami, jakie w tym okresie powód uzyskał z tytułu renty w wysokości (...)zł, należało pomniejszyć nie o przyjętą przez Sąd Okręgowy kwotę (...)zł (po (...) zł miesięcznie), ale o wysokość obowiązującego w tym czasie minimalnego wynagrodzenia, jakie mógłby uzyskać powód gdyby podjął w tym okresie pracę, tj. o kwotę (...)zł netto, a to w myśl zasady, że wysokość renty uzupełniającej i odszkodowania z tytułu obniżenia zarobków winna uwzględniać, że powód utracił jedynie częściowo zdolność do pracy, a zatem może osiągać co najmniej minimalne wynagrodzenie przy wykorzystaniu swej uszczuplonej zdolności do pracy. Powyższa weryfikacja wyliczeń skutkuje przyjęciem, że w okresie od daty przejścia powoda na rentę do daty wniesienia pozwu, tj. w okresie, za jaki w punkcie II wyroku zasądzone skapitalizowaną rentę wyrównawczą, w istocie nie doszło do obniżenia przychodów powoda na skutek choroby zawodowej w sposób skutkujący nabyciem uprawnień do renty wyrównawczej na podstawie art. 444§2 k.c. w związku z art. 300 k.p. Analogicznie weryfikując obliczenia za kolejne lata objęte odpowiednio punktami III, IV i V zaskarżonego wyroku i porównując kwoty, jakie powód uzyskiwałby nadal pracując u pozwanej z sumą kwot

otrzymanej renty tytułu niezdolności do pracy oraz minimalnego wynagrodzenia, jakie mógłby uzyskać wykorzystując częściowo zachowaną zdolność do pracy, wyrażone w wysokościach netto, Sąd Apelacyjny uznał, że na skutek choroby zawodowej powoda nie nastąpiło pogorszenie jego sytuacji materialnej w sposób określony w art. 444§2 k.c.

Reasumując, Sąd Apelacyjny, uwzględniając zarzuty apelacji w części dotyczącej renty wyrównawczej, zmienił zaskarżony wyrok w tej części i oddalił powództwo o to roszczenie na zasadzie art. 386§1 k.p.c., w pozostałej części oddalając apelację jako bezzasadną na podstawie art. 385 k.p.c.

W konsekwencji oddalenia powództwa o rentę wyrównawczą konieczne stało się zweryfikowanie rozstrzygnięcia o kosztach procesu poprzez obniżenie podlegającej ściąganiu na podstawie art. 113 ust.1 ustawy z dnia 28 lipca 2005r. o kosztach sądowych sprawach cywilnych (Dz.U. z 2010r. nr 90 poz. 594) na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Kielcach od strony pozwanej części nieuciszzonej opłaty sądowej od pozwu do kwoty(...)zł oraz zasądzeniu na rzecz powoda tytułem zwrotu części poniesionej przez niego z tego tytułu części opłaty w kwocie (...) zł na podstawie art. 98 k.p.c. Skoro bowiem dochodzone przez powoda roszczenie okazało się zasadne jedynie co do kwoty (...)zł, stronę pozwaną obciąża jedynie obowiązek uiszczenia na rzecz Skarbu Państwa 7/8 opłaty sądowej od tej kwoty, od której to części powód był zwolniony, natomiast 1/8 opłaty sądowej od kwoty uwzględnionego roszczenia strona pozwana winna zwrócić powodowi na zasadzie odpowiedzialności strony za wynik procesu. Na tej samej zasadzie, wobec wygrania przez stronę pozwaną w postępowaniu apelacyjnym w zakresie roszczenia o rentę wyrównawczą, powód został zobowiązany do zwrotu stronie pozwanej części uiszczonej przez tę stronę opłaty sądowej od apelacji w kwocie (...)zł (5% od części wygranej, tj. (...)zł). Mając na uwadze, że ostatecznie każda ze stron uległa w zasadzie w połowie swoich żądań, zasadnym było zniesienie między stronami kosztów procesu w obu instancjach w zakresie poniesionych przez obie strony kosztów zastępstwa prawnego na podstawie art. 100 k.p.c.